

УДК 796

Кубатко А.І.<sup>1</sup>, Філіппенков К.Ю.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> канд. пед. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> студ. гр. КНТ - 521 НУ «Запорізька політехніка»

### **ЗАСОБИ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ**

Фізична культура має великі можливості для корекції й удосконалювання моторики осіб, особливо дітей з обмеженими можливостями. Велике число фізичних вправ і варіативність їх виконання дозволяють робити добір доцільних сполучень для кожного окремого випадку. Це й обумовлює перевагу засобів фізичного виховання перед відбудовною трудотерапією.

Головними причинами недостатнього розвитку засобів АФВ і АС інвалідів є непоінформованість громадськості у проблемах неповносправних і необхідність створення для них умов «рівної особистості», практична відсутність спеціалізованих спортивних споруд, інвентарю та обладнання, невирішеність проблем пристосування архітектурного середовища, доріг та

транспорту, недостатність професійних організаторів і тренерів зі спеціальною освітою, відсутність цільового фінансування фізкультурно-оздоровчої роботи, недостатність науково-методичного та інформаційного забезпечення та інші. Усвідомлення спеціальних умов, які б дозволили їм приділяти більше уваги вдосконаленню форм і режимів їх індивідуальної рухової і соціальної активності є визначальним у розвитку фізичних і моральних якостей інвалідів.

Виходячи з вищезгаданого, а також необхідності оптимізації процесу соціальної адаптації та інтеграції людей з особливими потребами у суспільстві, науково-теоретичного обґрунтування подальшого розвитку адаптивної фізичної активності інвалідів в Україні актуальною є проблема розробки концептуальної моделі використання адаптивного фізичного виховання у процесі їх соціальної інтеграції та адаптації. Методологічною основою дослідження слугує сукупність філософських, педагогічних і соціологічних методів і теорій, викладених у наукових працях українських і зарубіжних дослідників: J.S. Thousand, R.A. Villa, A. Tripp, C. Sherill (теорія адаптацій), М. Мид (проблеми соціалізації особистості і адаптації індивіда до соціального середовища), Л.В. Корель, П.С. Кузнецова (соціологічна теорія соціальних адаптацій) В.А. Ядова та Г.В. Осипова (методи соціологічних досліджень), Питирима Сорокіна (теорія соціальної мобільності і соціальної стратифікації), Е. Дюркгейма та Р. Мертон (соціологія відхилень, питання соціальної нормативності), Т. Парсонса (концепція соціальної ролі хворого), В. Бергера, Л.С. Виготського, В.П. Гудоніса, Н.Н. Малофєєва, Г. Юна К. Ясперса (теоретичні принципи інтегрованого підходу до виховання і навчання дітей з обмеженими можливостями. Суттєве методологічне значення для дослідження мають також структурно-функціональний аналіз, загально біологічна концепція кінезофілії, методологія статистичного аналізу соціальних і демографічних процесів.

Поряд із поняттями «інвалід», «інвалідність», «реабілітація інваліда», «здоров'я інваліда», «інтеграція інвалідів» на перший план зараз виходить нове поняття – «адаптивна фізична активність» (АФА) як термін, що поєднує усі види фізичної активності, які сприяють розширенню можливостей людей з обмеженнями певних функцій, тих, хто потребує педагогічної, терапевтичної, технічної адаптуючої підтримки (у тому числі й інвалідів). АФА поділяють на три взаємодіючі сфери: педагогічну (безпосереднє навчання осіб з відхиленнями засобом вирішення рухових задач і спеціальну освіту персоналу АФА; науково-дослідну (мультидисциплінарні дослідження з педагогіки, психології, фізіології, медицини, соціології; правовий захист.

«Адаптивне фізичне виховання» яке близьке до АФА поняття, означає призначення фізичної культури для осіб із відхиленнями у стані здоров'я, у тому числі і інвалідів. Розуміється, що фізична культура у всіх її проявах

повинна стимулювати позитивні реакції в системах і функціях організму, формуючи необхідні рухові координації, фізичні якості і здібності, спрямовані на розвиток і вдосконалення організму інваліда.

Як у походженні людини, так і у змістовному полі функціонування фізичної культури органічно переплітаються біологічний і соціальний компоненти: з точки зору методології, фізичний (біологічний) компонент являє собою механізми, за якими здійснюються соціальні функції. Таким чином у життєдіяльності людини з особливими потребами біологічний стан дуже суттєво визначає соціальні прояви особистості, рівень її соціальної адаптації, тому дослідження шляхів соціальної адаптації неповносправних з використанням засобів адаптивного фізичного виховання слід вважати необхідним.

Фізична культура є особливою і самостійною галуззю культури суспільства як єдність реальної (практичної) і психічної діяльності, що набуває ряд специфічних рис стосовно людей з обмеженими можливостями різних нозологій, які займаються фізичними вправами і масовим спортом. У процесі занять людина з обмеженими можливостями вступає у зв'язки та відношення із суспільством та природним середовищем.

За визначенням, адаптивна фізична культура – це багатofакторне явище, що складається з органічно взаємопов'язаних частин, кожна з яких має свою мету, задачі і функції. До них відносять фізичне виховання, спорт та фізичну рекреацію. Адаптивне фізичне виховання створює початкову базу для розвитку фізичних здібностей і рухових навичок, формує передумови для їх подальшого успішного розвитку. Адаптивний спорт сприяє розкриттю цих здібностей, повноті відчуттів від життя, володінню своїм тілом. Окрім усього фізична культура для неповносправних може виступати у якості засобу соціальної адаптації та реабілітації за рахунок задоволення потреби у спілкуванні, розширення кола знайомств, самореалізації у заняттях спортом, включення у громадську працю, підвищення своїх фізичних показників.

Значний позитивний вплив занять АФВ і АС відзначено також і на батьків, що мають дітей-інвалідів. Такі батьки мають можливість відчувати гордість за дитину, що займається фізичною культурою і спортом та більш активно приймають участь у процесі їх соціальної адаптації. Крім того, фахівці, що працюють з інвалідами самі становляться милосерднішими. Активізація роботи з людьми які мають особливі потреби та обмежені можливості, сприяє гуманізації усього суспільства і, таким чином, має велике соціальне значення.